

***translationale berlin 2022* – Műfordítói fesztivál polifón együttműködésben**

**(2. Collegium Hungaricum Berlin-rendezvénysorozat,
helyszíni és élőben online közvetített esemény,
2022. szeptember 30. – október 3.)**

Sárvári Kinga Fanni

E-mail: sarvarikingafanni@gmail.com

2021 ősze után¹ idén második alkalommal rendezték meg Berlin *translationale* névre hallgató első és máig egyetlen irodalmi fordítófesztiválját. A 2022. szeptember 30-tól október 3-ig tartó rendezvénysorozatnak ismét helyet adó Collegium Hungaricum Berlin² mellett ezúttal a Maxim Gorki Theater csatlakozásával az esemény térben is kitágult, itt került sor ugyanis a német egység napján a fesztivál ünnepi záróprogramjára. A csaknem négynapos rendezvény mottójának megfelelően („Translators on stage!”) a fesztivál fókuszába ismételten a fordítás mint művészet, illetve a műfordítók jellemzően háttérben zajló munkája került, ugyanakkor a figyelem egyértelműen utóbbinak a háborús és válságos időkben megmutatkozó fontosságára, sőt megkerülhetetlenségére és nélkülözhetetlenségére irányult. Ennek megfelelően Berlin mellett Budapest, Minszk és Kijev úgynevezett hármas polifóniája foglalta keretbe egy különleges térinstalláció³ formájában is az eseményt, melynek folyamán valamennyi előadás, pódiumbeszélgetés, workshop, regényből komponált koncertelőadás, játék-session és versfelolvasás kapcsolódott valamilyen módon a Donbasztól a Spreieig elterülő közép-kelet-európai régióhoz, illetve olyan további nyelvekhez és irodalmakhoz, amelyek aránylag kevesebb figyelmet kapnak mind a szakma, mind a nem szakmabeli érdeklődő közönség részéről. Így kaphattunk betekintést az indonéz, brazil és kenyai műfordítások világába, de szó esett a tévesen gyakran kihaltnak vélt jiddisről mint egyfajta műfordítói világnyelvről is. A fordítást intertextuális, interkulturális és intermediális aktusként értelmező tematikus sokszínűség megmutatkozott a tárgyalt műfajok tekintetében is: a versektől a regényen át a képregényalbumok (graphic novel) világához a résztvevők nem csupán hagyományosabb előadások útján, hanem interaktív, előzetes regisztrációt és esetenként fordítói ismereteket és/vagy előképzett-

---

Hivatkozás: Sárvári K.F. 2022. *translationale berlin 2022* – Műfordítói fesztivál polifón együttműködésben. (2. Collegium Hungaricum Berlin-rendezvénysorozat, helyszíni és élőben online közvetített esemény, 2022. szeptember 30. – október 3.) *Fordítástudomány* 24. évf. 2. szám. 192–194.

DOI: <https://doi.org/10.35924/fordtud.24.2.11>

séget is igénylő kreatív műhelymunka jellegű foglalkozásokon keresztül is közelebb kerülhettek.

A „többszólamú” és sokszínű fesztivál komplex megvalósítása több mint 70 közreműködő személy és szervező közös erőfeszítésének eredménye: intézményi szinten a Német Fordítói Alap (Deutscher Übersetzerfonds e. V.) és a Neustart Kultur, a Peter Szondi Institut, a Freie Universität Berlin, a német szövetségi kormány kultúráért és médiáért felelős szervei, illetve a Weltlesebühne e. V. emelendő ki a már említett berlini helyszíneket biztosító Collegium Hungaricum és Maxim Gorki Theater mellett, ugyanakkor a fesztivál egy időben folyamatosan zajló, más programokkal megvalósuló nemzetközi együttműködés kiemelt néhány napjának is tekinthető, hiszen például az ukrán Translatoriummal és további szabadegyetemekkel karöltve már 2022. június 22-én kezdetét vette egy háromrészes online olvasókör (Translating The War. Poetry Readings From Ukraine Online), melynek keretében összesen 14 ukrán költő mutathatja be az orosz invázió elmúlt hónapjaiban keletkezett lírai műveit online Harkivtól Berlinig, valamint Kínától az Egyesült Államokig, személyesen pedig a *translationale 2022* színpadán.

Szintén koprodukció eredménye a Német Szövetségi Külügyminisztérium támogatásával és a Literarisches Colloquium Berlinnel közösen létrehozott TOLEDO program „Fordítók városai” („Cities of Translators”) című sorozata, melynek magyar vonatkozású részei a már említett, Budapestet Minszkkel és Kijevvel közös szöveg-, kép-, videó- és hangfelvétel-kollázssal a fordítás kontextusában összekapcsoló különleges térinstalláció, továbbá az október 1-jén Franz Fühmann, a magyar líra németországi népszerűsítéséhez nagyban hozzájáruló, idén száz éve született fordító munkásságáról és a kollektív versfordítás különböző módszereiről folytatott magyar–német pódiumbeszélgetés és az október 3-án kortárs alkotókkal (Csordás Gábor költő–műfordítóval és Rézműves Melinda néprajzkutatóval) megrendezett zenés moderált beszélgetés is.

A fesztivál újjító jellege megmutatkozott a kortárs szerzők jelenléte mellett abban is, hogy mindeddig lefordítatlan belarusz, cseh és ukrán szövegek először itt, németül váltak elérhetővé külföldi irodalomfogyasztók számára, továbbá a zág-rábi születésű szerző, Ivana Sajko frissen megjelent (2022. szeptember 29-i kiadású) könyvét⁴ is itt mutatták be első alkalommal.

Az eseménysorozat befogadó jellege az Ukrajnával szemben kifejezett szolidaritás megnyilvánulásán túl a belépés ingyenességében is megmutatkozott. A délutáni, tágabb közönségekört megcélzó bemutatókra és beszélgetésekre regisztrálni sem kellett, az csak a délelőtti, elsősorban fordítóként működő résztvevőknek szóló workshopok és az október 1-jei Yours Translatefully játékos session esetében volt szükséges a tervezhetőség érdekében. Belépőt egyedül a Maxim Gorki Theater elgondolkodtató című zárórendezvényére (Tag der deutschen Dreiheit, azaz a német háromság napja – pont az ország egységét ünneplő október 3. estjére időzítve) árultak, azt is rendkívül kedvező áron. A fesztivál nagy nyilvánosságnak címzett, 13 órától kezdődő programpontjait élő videóközvetítés formájában is követni lehetett, a felvételek pedig utólag is visszanezézhetőek maradtak. A szereplőknek lehető-

ségük volt az anyanyelvükön részt venni teljes szekciókon keresztül, de mivel a házigazda szempontjából munkanyelvnek a német minősült, a közönség számára valamennyi, más nyelven folyó programrész követhetőségét megoldották fülhallgatók szinkrontolmácsolás biztosításával (élőben, online és a felvételeken is).

Összességében a *translationale berlin 2022* magas szakmai színvonala megfelelt az előzetes várakozásoknak, sőt felülmúlta is sikerült azokat annak ellenére, hogy már a 2021-es fesztivál is kellően magasra tette a léceket rögtön az indulás pillanatában. Érthetetlen, hogy egy olyan sokszínű és multikulturális városban, mint Berlin, hogyhogy csak második éve kerül sor egy ilyen nagyszabású rendezvényre, a fordítás és az irodalom szerelmesei mindenesetre örömmel üdvözölhetik a hagyományteremtő, friss hangokat és gondolatokat felvonultató, nem utolsósorban pedig a jelen kihívásaira is reflektáló nemzetközi műfordítóünnepet, melynek főszereplői ezúttal maguk a fordítók: „a nyelvi metamorfózis szakemberei, akik az idegent sajátjukként szólaltatják meg, és irodalmi szövegek finomságainak mélyére ásva magukat saját nyelvükben ragyogva villantják fel azokat”¹. A fesztivál hitvallása szerint pedig ezek a „megdicsőült féllények” (*glorious bastards, glorieiche Zwischenwesen*) igenis megérdemlik, hogy rejtőzködő, nyelvek és kultúrák közt vándorló, a hagyományozottat az újjal hibrid nyelvi produktummá keverő és saját költői erejükkel a háttérben irodalmat alkotó életmódjukból néhanapján előléphessenek a reflektorfénybe. Bízunk benne, hogy ez a fordítói színrelépés a *translationale berlin 2023* keretében megismétlődik majd.

Internetes hivatkozások

- ¹ https://www.translationale-berlin.net/wp-content/meddia/2021/09/Translationale_Falzflyer_Web.pdf
- ² <https://culture.hu/hu/berlin/esemenyek/translationale-berlin>
- ³ <https://www.translationale-berlin.net/rauminstallation/>
- ⁴ https://www.voland-quist.de/wppb_works/jeder-aufbruch-ist-ein-kleiner-tod/
- ⁵ <https://www.translationale-berlin.net/festival/>